

УДК [32.019.51:070] (438):94(477)“20”

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-18-35>

Ігор Цепенда

ORCID: 0000-0003-2926-8935

Любомир Хахула

ORCID: 0000-0002-9954-9962

ДІАЛОГ ІНСТИТУЦІЙ – ДІАЛОГ СУСПІЛЬСТВ: УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКА НАУКОВО-ОСВІТНЯ ВЗАЄМОДІЯ ПІСЛЯ 1991 РОКУ

У статті реконструйовано особливості сучасних українсько-польських відносин, зокрема, крізь призму наукової та культурно-освітньої діяльності українських і польських політичних, дипломатичних, наукових, освітніх, культурно мистецьких еліт. Актуалізовано роботу українського дипломатичного корпусу в Республіці Польща щодо налагодження українсько-польського діалогу в царинах соціогуманітаристики, історичної політики та культурної пам'яті. Проаналізовано передумови, перебіг і результати реалізації таких поєднаних ініціатив, як наукові семінари “Україна–Польща: важкі питання” (1997–2008), Українсько-польські зустрічі в Яремчі (2007–2023), документальна серія «Польща та Україна у тридцятих – сорокових роках ХХ століття» та ін. Основою наукової публікації стало дослідницьке інтерв'ю ректором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктором політичних наук, професором Ігорем Євгеновичем Цепендою, проведене 31 жовтня 2023 р. в Івано-Франківськ у рамках Стипендійної програми “Досліджуй в Україні” Центру діалогу ім. Юліуша Мєрошевського. Особливо цінним для стратегічного менеджменту в освіті та науці є досвід Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника в реалізації міждержавних партнерських проєктів, спрямованих на формування професійного кадрового потенціалу в державному та громадському секторах, дипломатичній службі. Важливим також є творення толерантного середовища в міжнаціональній сфері, українському та польському публічному просторах. Серед знакових засобів вказаної діяльності є організація спільно з Варшавським університетом Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України та Польщі та Міжнародного наукового центру “Обсерваторія” на горі Піп Іван.

Ключові слова: Україна, Польща, дипломатія, політика, наука, освіта, культура, міжнаціональна комунікація, інформаційний простір, історична політика.

Вступ. Інтеграція України до європейських та євроатлантичних структур охоплює як військово-політичний, так і освітньо-науковий виміри. Російська воєнна інтервенція в Україну та її гібридна дестабілізація світового порядку консолідує українське та західні суспільства на формування стійких інституційних підвалин спільного демократичного соціогуманітарного простору. Унікальний досвід України та Польщі (члена Європейського Союзу від 2004 р. і НАТО – від 1999 р.) у створенні освітньо-наукових інституційних проєктів є важливим з погляду позитивних результатів і потребує дослідницького осмислення з перспективи політологічної інтерпретації наукової літератури та усних історичних джерел.

Мета роботи – критично проаналізувати формування поєднаної платформи сучасних українсько-польських відносин в науковій, культурно-освітній сферах; узагальнити місце та роль дипломатичних структур України у формуванні добросусідських міждержавних відносин.

Під час підготовки публікації застосовано міждисциплінарні **методологічні** інструменти аналізу суспільно-політичних процесів. Методологія якісного дослідження українсько-польських наукових та освітніх взаємин у 1990–2010-х рр. побудована на нарративному (текстуальному) аналізі усноїсторичних свідчень учасників і творців згаданих подій. Особисте інтерв'ювання дає змогу ширше розуміти причинно-наслідкові зв'язки, інтерпретації та суб'єктивний

досвід актора (-ів) міждержавного та міжнаціонального діалогу. Вибрана методологія дала змогу ввести до публічного простору цілісне історико-політологічне джерело сучасних українсько-польських соціогуманітарних відносин.

Результати й обговорення. Пропонована проблематика частково актуалізована в низці колективних [5; 9] та індивідуальних праць істориків і політологів [4; 10; 11]. Проте дослідницької уваги вимагає інтерпретація сучасних українсько-польських відносин з перспективи індивідуальної та комунікативної пам'яті. Дослідницьке інтерв'ю з українським політологом і дипломатом, секретарем, радником з політичних питань Посольства України в Республіці Польща, Тимчасово повіреним в справах України в Республіці Польща (1996–1999; 2002–2006), ректором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (від 2012 р.), доктором політичних наук, професором Ігорем Цепендою, записане 31 жовтня 2023 р. в Івано-Франківськ у рамках Стипендійної програми “Досліджуй в Україні” Центру діалогу ім. Юліуша Мєрошевського, розкриває низку аспектів та закономірностей науково-освітньої інституційної співпраці українців і поляків після початку процесів демократизації.

Любомир Хахула: Ігорю Євгеновичу, як розпочалася Ваша співпраця з польськими науковими, освітніми чи культурними інституціями після демократичних змін у Польщі та Україні наприкінці 1980-х – початку 1990-х років?

Ігор Цепенда: На відміну від своїх колег з університетів Львова, Волині, Чернівців, я розпочав свою наукову роботу без контакту з польськими колегами на початку 1990-х років, коли почав займатися тематикою “Українська національна освіта в Західній Україні 1919–1939 рр.: політичний аспект проблеми”. До 1993 р. я досліджував джерела, не було потреби безпосередньо виїжджати в Республіку Польща, тому що фактично всі джерела були зібрані в обласних архівах і Центральному державному історичному архіві України міста Львова, а Івано-Франківський обласний архів був цікавий тим, що під час відступу польського уряду в 1939 р. значна частина архівів, навіть окремих центральних воєводств, була залишена саме тут. Тому маємо достатньо добру, цікаву джерельну базу, яка дала змогу зрозуміти згадані процеси. Загалом моя дисертація була присвячена українсько-польським відносинам, адже наші колеги з Польщі, говорячи про національну освіту в Західній Україні, розуміли головні реалії Другої Речі Посполитої. Слід відзначити, що саме цей період давав можливість зрозуміти складні історичні процеси на прикладі освітньої сфери. Багато негативних аспектів українсько-польських відносин подальших десятиліть сягало коріннями міжвоєнного періоду ХХ ст. Дослідницька праця стала для мене добрим історичним фундаментом для розуміння Польщі та поляків.

У 1995 р. мене запросили в резерв Міністерства закордонних справ України, тому що для української дипломатії розпочинався надзвичайно складний період – пошуку фахівців, готових працювати на полі двосторонніх відносин. Українська радянська дипломатія мала свої традиції і досвід, але Радянський Союз свідомо не допускав Україну як суб'єкта на двосторонній рівень. Дипломати працювали на рівні консульств чи в міжнародних організаціях. Зрозуміло, що за тих обставин досвід дипломата в міжнародній організації докорінно відрізнявся від досвіду учасника двосторонньої співпраці. Тому протягом 1991–1995 рр. українське МЗС зрозуміло потребу в людях, які знають країну перебування не тільки на карті, але й її історію, культуру, розуміють сучасні процеси, їх зв'язок з минулим. Тому розпочався пошук молодих людей, які щонайменше займалися заданою проблематикою, а в кращому випадку мали наукові ступені чи академічний досвід. Разом зі мною в МЗС прийшов кандидат політичних наук Андрій Дешиця, згодом Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Польща. Такий цікавий і потрібний шлях можна назвати науковою дипломатією. Те, від чого ми зараз якось відмовляємося, але те, що є домінацією в багатьох посольствах провідних країн світу, де посада дипломата, який займається суто науковою чи науково-технічною співпрацею є обов'язковою. Наукова дипломатія в цьому контексті є значно ширшою, ніж ми це розуміємо.

У 1996 р. я безпосередньо занурився в польське середовище, нав'язав добрі контакти, проводив зустрічі. Послом тоді був, світлої пам'яті, Надзвичайний і Повноважний Посол Петро Сардачук. Ще раніше, на початку 1990-х рр., відомий львів'янин Теодозій Старак, знавець польської культури, мови, історії, вибудовував політичну лінію посольства, відкрив польське університетське середовище університетське, яке з великою присмністю розпочало контактувати насамперед з дипломатами-науковцями. Нас запрошували на відкриття навчальних років чи публічні лекції. Поляки в середині 1990-х рр. відкривали для себе Україну. Тому дійсно щирими були слова Президента Польщі Александра Квасневського про те, що Польща є адвокатом України.

Від середини 1990-х рр. Україна, якщо можна так говорити, увійшла на міжнародні салони, великі міжнародні організації, зокрема регіональні, стала повноправним учасником багатьох процесів Центральної Європи. Знову ж таки, це був період, коли спецслужби України і Польщі почали аналізувати архіви. Багато наших польських колег, скориставшись відкритістю ельцинської Росії, досліджували складні проблеми польсько-російської історії. Вдалося отримати велику кількість документів щодо Катині. Особисто я, починаючи з 1997 р. у вихідні і наші православні чи греко-католицькі свята працював в архівах Міністерства внутрішніх справ Польщі, Центральному військовому архіві в Рембертові.

Закінчивши першу дипломатичну каденцію й будучи докторантом Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 1999 р. я звернувся до МЗС України за направленням у Центральний архів Міністерства оборони Російської Федерації в м. Подольську. Проте Міністерство закордонних справ Російської Федерації навіть не відповіло на лист заступника міністра закордонних справ України. Тобто це був серйозний сигнал того, що з кінця 1990-х рр. путінське ФСБ вирішило обмежити доступ до російських архівів. На жаль, українська історична наука не сповна скористалася можливостями першої половини дев'яностих. Наші польські колеги активніше попрацювали, а багато історичних «білих плям» можна було заповнити завдяки роботі в архівах тодішньої Російської Федерації.

Повертаючись до українсько-польської архівної співпраці слід відзначити її ґрунтовний результат – збірник документів з тематики українсько-польських відносин 30–40-х рр. ХХ ст. Якщо не помиляюся, це велике 6-томне видання (уже опубліковано 10 томів. – *Л. Х.*) [6; 7]. Керівником української частини спільної українсько-польської робочої групи був світлої пам'яті Володимир Пристайко (у 1996–2004 рр. – заступник голови Служби безпеки України. – *Л. Х.*), а наукову частину курував професор Юрій Шаповал з Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. До наукового й публічного обігу ввійшла величезна група документів – починаючи від арештів польського підпілля в кінці 1940-х рр., закінчуючи операцією «Вісла» 1947 р. Протягом останнього часу ми почали легковажити автентикою джерел. Багато дослідників дозволяють собі робити сенсаційні заяви про ті чи інші складні періоди українсько-польських відносин, не покликаючись на джерела. На якомусь етапі у нас навіть була ідея організувати окремі археографічні семінари, де б аналізувалася автентика джерел, які є достатньо небезпечними для українсько-польських відносин періоду 1940–1950-х рр. Хоча в українсько-польських відносинах зроблені перші кроки, наприклад, щодо екзгумацій, але ми повинні також розуміти те, що багато відомих документів можуть бути сфальсифіковані. Знаючи традиції Російської імперії щодо фальсифікації, введення в оману, дезінформації, можемо сприймати серйозно розповіді російських дослідників про те, що в певних структурах Російської Федерації лежить папір ХVІІІ ст., запломбоване чорнило та ін. За таких обставин будь-який добрий каліграфіст може завжди зробити «автентичний» документ зразка ХVІІІ ст. Класичний приклад – переписування багатьох літописів, Євангелій. Відповідальність історика полягає в критичності щодо джерел і відповідальності перед своїм та сусідніми народами.

У 1995 р. розпочалися українсько-польські наукові семінари під назвою «Україна – Польща: важкі питання» [8]. Це була спільна ініціатива Об'єднання українців у Польщі,

Світового союзу воїнів Армії Крайової, Волинського університету імені Лесі Українки, який представляв професор Микола Кучерепа, та Військового історичного інституту у Варшаві. Беручи з колегами участь перших семінарах, я побачив як професійних істориків, так і учасників, свідків тих подій. Для українських істориків це був час усвідомлення нехтування цією проблематикою, недостатнього володіння джерельною базою. Польські колеги, які досліджували українсько-польські взаємини в роки Другої світової війни, краще володіли джерелами. Цьому, наприклад, сприяла видана 1973 р. в Польській Народній Республіці книжка «Дорога в нікуди. Організація українських націоналістів та її ліквідація в Польщі» [14]. Це було серйозне дослідження, й не випадково Посольство Радянського Союзу конфіскувало весь її наклад. Адже читач книжки, пізнаючи подану авторами структуру Організації українських націоналістів, міг задатися питанням: «Слухайте, це була банда чи військова сформована структура з чіткими завданнями, ідеологією?»

У багатьох питаннях українсько-польської історії ми звертаємо увагу на наслідки. Але слід також розуміти причини тих чи іншої події, винести певні уроки на майбутнє. Одне з головних завдань істориків – це дати можливість політикам зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки. Адже в багатьох випадках ми бачимо наслідки, які обурюють, створюють атмосферу недовіри ненависті, і це найстрашніші речі. В одній із розмов з польськими колегами я наголосив: наше спільне завдання полягає в тому, щоби разом відвідувати могили жертв українсько-польський конфліктів. І з українського, і з польського боку. Коли ми ходимо окремо, то відчуваємо щонайменше жаль, а щонайбільше – ненависть. Коли разом – проживаємо місце пам'яті, яке схиляє до роздумів, як у майбутньому ніколи не повернутися до цих страшних подій.

Тож семінари «Україна – Польща: важкі питання» відіграли дійсно важливу роль. Ми зрозуміли історичну вразливість партнерів, узгодили збіжні погляди й розбіжності. Протягом наступних років спільно шукали тематику, яка б дала змогу зменшувати розбіжності. Звернулися до проблеми відображення українсько-польських відносин у шкільних підручниках історії. Запрацювали спільні підручникові комісії, учасники яких розходилися в інтерпретаціях минулого. Лунали скептичні голоси про те, що дуже складно написати спільний підручник з історії. Свого часу я пропонував підготувати т. зв. подвійний підручник українсько-польської історії з українською та польською інтерпретаціями минулого. Ми повинні розуміти вразливість наших польських колег на певні періоди української історії. А польські колеги повинні розуміти українську вразливість на ті чи інші події.

Готуючи в 2009 р. наукову монографію про етнополітичні взаємини українців та поляків у 1940–1950-х рр. [10], я сформував публіцистичну назву роботи – «Дві правди однієї трагедії». Мої колеги з Інституту політичних досліджень були проти. А я намагався в назві віддзеркалити сутність тогочасних українсько-польських відносин, навіть у межах власної суб'єктивності. Іншим способом інтерпретації минулого є максимальна відстороненість дослідника від досліджуваної проблематики – головно національна. Згадаймо проект Олександра Еткінда «Пам'ять на війні: культурна динаміка в Польщі, Росія та Україні» [13], у якому заборонили брати участь історикам-дослідникам із держав – об'єктів дослідження. Іншим прикладом є французький історик Даніель Бовуа [1]. Без сумніву, суб'єктивізм дослідника завжди присутній, він надзвичайно складний. Тому наша головна роль сьогодні – це створення всіх умов для того, щоб історики з України, Польщі чи інших держав мали багато можливостей спілкуватися, відчували вразливість колег, ставати професіоналами, а не грати кон'юнктурою чи пропагандою.

Саме тому у 2007 р. народився проект українсько-польських зустрічей у Яремчі. До мене, тоді проректора з міжнародного співробітництва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, завітав світлої пам'яті Мирослав Ровіцький, головний редактор франківської польськомовної газети *Kurier Galicyjski*. Після повернення з Польщі я напрацював добрі контакти в університетських, академічних колах. Ми напрацювали формулу

українсько-польських зустрічей професійних дослідників минулого, сучасності в місті Яремче. Сьогодні провели вже 16 зустрічей (станом на 2023 р. – Л. Х.). Як не дивно, але в українсько-польських відносинах це єдина інтелектуальна платформа, яка діє безперервно.

Це добре місце для обміну думками, хоча деякі зустрічі були надемоційними. Я ніколи не забуду, коли один із голів адміністрацій Івано-Франківської області, потрапивши на дискусію про історичну пам'ять, був просто здивований і вражений від напруги між панелістами. Емоції просто бурхливо переливалися над аргументами. Але з роками ми випрацювали дуже добру формулу, про яку кажуть: в історії коли ти відчуваєш вразливість, коли ти вмієш відповідно подати той чи інший факт, навіть якщо він є неприємний, але його треба завжди подавати так, щоб це не виглядало так, що ви образили мою матір. Нинішні семінари – це унікальна можливість обміну думками і, найголовніше, це унікальна платформа для українсько-польської дипломатії. І відродно, що впродовж останніх років ми свідомо запрошуємо українських і польських дипломатів, які виступають якщо не панелістами, то слухачами експертних думок. Коли дипломат, який має свою інформацію в тому чи іншому питанні, слухає експерта, це завжди наштовхує його на дуже цікаве вирішення, на дуже цікаву думку. Крім того всього, це зріз певної суспільної думки, не тільки експертної думки. Яремчанська платформа сьогодні є дійсно дійовою. До речі, у 2023 р., незважаючи на війну, складну ситуацію, бомбардування навіть Львова за тиждень до зустрічі, ми мали в Яремчі 120 експертів, які приїхали, щоб зустрітися, поспілкуватися. Адже найкращу можливість досягти взаєморозуміння дають особисті контакти. Відродно, що до проєкту фінансово долучалися і Фондація Wolność і Demokracja, Міністерство закордонних справ Польщі на різних етапах, і Рада Міністрів РП, Представництво Польської академії наук у Києві, Студіум Східної Європи Варшавського університету. Загалом ми напрацювали такий проєкт, завдяки якому можна зближувати і університети, експертні кола, інституції.

У річницю коронації Короля Данила (2008 р.) українська сторона профінансувала українсько-польську конференцію в Дорогочині за участі нашого й Варшавського монастирів. Ми також шукали історичні події, які засвідчували нашу спільність. Прагнучи розширити коло експертів, вийти поза межі вузького середовища й залучити молодь, ми з моїм давнім приятелем, директором Студіум Східної Європи Варшавського університету Яном Маліцьким почали аналізувати можливості ширшої комунікації. Варшавський університет був і залишається унікальним осередком, який фактично дав дорогу в життя багатьом українським науковцям. Літня школа Студіум Східної Європи Варшавського університету стала для багатьох певним науковим і світоглядним прозрінням. Чимало випускників школи згодом стали провідними дослідниками українсько-польських відносин, дипломатами. Випускник школи, дипломат Андрій Дециця також долучався до низки наших спільних проєктів.

У 2018 р., коли українсько-польські відносини вчергове загострилися на історичному тлі, ми запропонували нашому уряду розглянути інвестиційний проєкт, пов'язаний з організацією міжнародного центру молодіжних зустрічей. Прикладом був французько-німецький досвід 1960-х рр. щодо об'єднання європейські спільноти для єдиною мети – розбудови Європейського Союзу. Німеччина і Франція, як локомотиви розбудови європейського дому, жили пам'яттю Другої світової війни, пам'яттю крові, жертв. Лише ставка на молодь, а не на людей, які бачили цю кров, людей, яких важко переконати позбутися внутрішнього психологічного осаду завжди, могла змістити акценти з минулого в майбутнє. Почали створюватися центри зустрічі студентської молоді, де велися розмови про минуле з перспективою того, щоб думати про майбутнє. Важливим знову ж таки було відчуття вразливості. Відчуття вразливості й пошуків того, що би дозволило йти в майбутнє без тягаря минулого, не встаючи черговий раз на граблі історії. Згодом, на початку 1990-х рр. цю модель перейняли поляки й німці в діяльності Фондації Кжижова (Krzyżowa). Свого часу до ініціативи доєднався і Ян Новак-Єзьоранський,

дуже важлива постать у згаданих процесах. У польсько-німецьких відносинах було зроблено багато позитивних кроків назустріч, без огляду на те, що в останні роки політичні сили намагалися повернутися до історії Другої світової війни. Загалом кардинальні зміни в польсько-німецьких відносинах проявлялися не лише в політичному схиленні голів лідерів Німеччини перед жертвами, а й в суспільних зрушеннях.

Політики, як люди інтелектуальні, суспільні лідери, розуміють важливість того чи іншого історичного періоду і можуть схилити голову й коліно. Але найважливіше, щоб суспільство почало розуміти цю потребу. В українсько-польських відносинах ми проходимо цей складний період, і події теперішньої війни з російською агресією засвідчили, наскільки багато ми зробили за 30 років. Для мене людський вимір проявився тоді, коли автобус з українськими жінками й дітьми заїхав вночі в польське прикордонне село, а місцеві мешканці вийшли і, не знаючи людей, сказали: «Ти будеш жити в мене». Будемо відверті: у виборах, які пройшли в Польщі (парламентські вибори 15 жовтня 2023 р. – *Л. Х.*) антиукраїнські гасла не заграли, і це дуже важливо для нас усіх. Зроблено дуже багато, й це є, напевне, найбільшим успіхом наших 30 років. Саме істориків, науковців, простих людей, які їздили й формували атмосферу взаємного пізнання. Цей період є не лише важливим, але й дуже зобов'язальним, коли досягнення слід втримати, поглибити й розширити. У таких умовах суспільство важко ввести в оману, адже воно є критичне, мисляче, стійке до ворожих чи ненависницьких гасел.

Спільно з директором Яном Маліцьким у 2007 р. ми спробували використати досвід і практику поєднання для українсько-польських відносин. Паралельно формувалося декілька майданчиків, покликаних покращувати комунікацію різних суспільних груп України та Польщі. Світлої пам'яті Президент Польщі Лех Качинський проявив прихильність до ідеї, його держсекретар з міжнародних питань Маріуш Гандзлік, будучи проукраїнським, теж розумів усі аспекти. Обидва, на жаль, загинули 10 квітня 2010 р. в Смоленській катастрофі. Під патронатом Президента Польщі ми розпочали проєкт для молоді. Архітектурні проєкти тривали достатньо довго, були різні зміни, обставини. Сьогодні ми маємо в Микуличині вже не візуальний проєкт, а реальний, який, думаю, протягом наступного року, максимум двох років буде завершений. Тому що всі відчують у цьому потребу. Саме український уряд у 2018 р. перші кошти на реалізацію цього проєкту. Я завжди говорю нашим польським колегам, що це перший українсько-польський проєкт, де польських коштів до цього часу навіть на має. Уже реалізовано інвестицій на близько 4 млн євро. Коли нас починають звинувачувати в тому, що ми не бачимо Польщу чи легковажимо Польщею, це найкращий аргумент того, що ми навпаки дуже уважно стежимо за усіма процесами, які відбуваються, і зацікавлені в тому, що Польща, як наш найбільший західний сусід, була разом із нами. Зараз немає такого фінансово значущого проєкту ні в Польщі, ні в Україні. Його ж зміст виходить набагато ширше за свої первісні межі. Це не тільки Україна та Польща, це загалом країни Європейського Союзу й пострадянського простору. Нам потрібно так само активно працювати в будь-яких напрямках, серед іншого створювати місця для зустрічей молодих лідерів. У нас є підтримка Європейського Союзу, тому що одна з головних ідей обмінів Європейського Союзу – це обмін молоді. Не випадковим і унікальним з погляду спільної історії є Микуличин – місто порганиччя, Карпат, гір, які творять цю унікальну атмосферу. Наша концепція побудована в зовсім іншому вимірі. Ми починаємо говорити про минуле. Буде великий дискусійний клуб. Ми вже навіть маємо з назви, бренд, який називається «Карпатський діалог». Хочемо розпочати це саме для країн Карпатського регіону, подивитися, як ця модель буде працювати. У великій перспективі, коли говоримо про Європейський Союз, то треба розуміти, що Карпати й Альпи – це гори-однolitки. Альпійський і Карпатський простір дуже близькі між собою не тільки з погляду гірських масивів, але і з позиції ментальності, культури й багатьох інших чинників. Це буде дійсно місце, яке даватиме можливість саме молодим лідерам пізнавати один одного, себе. Другий

важливий чинник зацікавленості молоді таким центром – це питання, пов’язане з ІТ хабом. Його основу становитиме центр комп’ютерної симуляції прийняття рішень для молодих лідерів. Коли декілька молодих людей збираються, їм дають завдання: наприклад, ви уряд, у вашій країні є така небезпека, як ви будете себе відчувати? З одного боку, це дуже цікаво для молоді, тому що ти проходиш, як у кіберспорті, комп’ютерні ігри, з іншого боку, ти проявляєш себе, це тебе згуртовує. Ці всі елементи матимуть велике значення. Другий аспект – це, звичайно, стартапи, тому що ми хочемо, щоб, приїжджаючи, молодь мала можливість реалізувати маленький стартап, який пізніше, виїхавши у свій університет, вони будуть продовжувати. Ніщо так не зближує людей, як спільні наукові проекти. Третій важливий чинник – це мандрівка на Міжнародний науковий центр «Обсерваторія» на горі Піп Іван. І ніщо так не зближує людей, як гори.

Ми вже робили декілька таких моделей. До речі, зараз повернулася група студентів, які спільно з Варшавським університетом, були в Бещадах у рамках проекту «Карпати incognito». Вони досліджували не лише екологічні аспекти національних парків, але й культуру, побут, спільно ліпили вареники. Тобто ми вже моделюємо такі речі, які пізніше можна буде реалізовувати в цьому міжнародному центрі. Це величезний об’єкт, створений для молоді в усіх аспектах. Тому що, коли будується готель, то завжди шукають кількість номерів, а потім шукають місце для конференційного залу. Тут все навпаки. Насамперед це великий конгрес-хол, величезна кількість кімнат, об’єктів, де можна згрупуватися, зробити менші команди різного трансформерного типу. І готельні номери, де молодь може перебувати. Проєкт розрахований на те, щоб українці й поляки об’єднували навколо себе молодих людей з інших країн світу. Впевнений, що саме так і буде. Звичайно, що попереду ще достатньо багато роботи, але сама концепція вже є. Місце унікальне, тому що будь-яка столиця світу, яка б не була привабливою, красивою, не створить таких умов для молодих людей, якими є гори Карпат – місце незабутніх життєвих вражень.

Говорячи про третій аспект, про Міжнародний науковий центр «Обсерваторія», то це ще один з українсько-польських проєктів, коли ми спільно зі Студіум Східної Європи Варшавського університету започаткували паралельні проєкти-близнюки. Стосується Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України та Польщі в Микуличині, Міжнародного центру «Обсерваторія», то цього річ ми завершили дуже важливий період його реалізації в рамках програми транскордонного співробітництва «Польща – Україна – Білорусь 2014–2020. Interreg». Вона фінансувалася коштами Європейського Союзу і коштами України, передусім Прикарпатського університету. Проєкт звучить як великий з фінансового боку – 1 млн 50 тис. євро, але в ньому брали участь багато організацій, зокрема Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба надзвичайних ситуацій і добровільні дружини GOPR у Бещадах, Варшавський університет і наш. Сама інвестиція для відновлення становила менше ніж 600 тис. євро. Я жартував, що університет для того, щоб втримати реалізацію цього проєкту й функціонування об’єкта, був змушений докласти ще таку ж суму. Проте, за будь-яких обставин, це надзвичайний проєкт для українських і польських університетів, який дає нам змогу сьогодні виходити на зовсім інший рівень в плані екології, біорізноманіття, туризму, метеоспостережень і, звичайно, астрономії. Це другий етап, який дуже важливий.

У цьому році на об’єкті були і керівництво Комітету з питань освіти, науки та інновацій, і Комітет з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради України, величезна кількість перших посадових осіб з багатьох міністерств Польщі і України. Усі вражені тим, що відбувається, адже сьогодні українська й польська науки мають дуже серйозний об’єкт, який є прикладом інтеграції українських і польських університетів. Ми повинні так само, що розуміти велич західноєвропейських університетів є дуже серйозною. Боротися чи змагатися з ними – це все одно, як кажуть поляки, що копатися з конем. Нам потрібно думати над тим, як зацікавити західних колег власними оригінальними проєктами. Сьогодні об’єкт

«Обсерваторія» є третім за висотою в Європейському Союзі. Перший – «Сфінкс», Швейцарія, фактично 3500 м, другий у Словаччині – 2600 м, і третій – наш. Уперше тестуємо найвищий високогірний метеооб'єкт України – 2028 метрів і 12 датчиків. Одна із найавторитетніших в метеоспостереженнях, фінська компанія Vaisala вже завершила інсталяції. Розпочалася робота безпосередньо цієї станції. На перспективу є телескопи. Нас цікавлять супроводження супутників, космічне сміття, що сьогодні є дуже цікавим для багато інституцій світу, і біорізноманіття. Об'єкт розташований у Карпатському національному парку, усі екологічні проблеми, які сьогодні існують, вони дійсно важливі.

Своєю діяльністю ми показуємо те, як університети можуть реалізовувати знакові для українсько-польських відносин проекти. Їх можна вважати найбільшими гуманітарними проектами, найбільшими науковими проектами міжкультурного культурного діалогу, які мають великі перспективи для того, щоб ми пам'ятали свою історію, але спільно думали про наше майбутнє. І тільки разом, тому що ми ще раз побачили, наскільки ми маємо серйозні загрози. Загроза, яка не пропаде протягом місяця, року, двох, і з цим треба рахуватися. Українці й поляки дуже добре пам'ятають, що від XII ст. ми постійно воюємо з нашим північним сусідом який, на жаль, завжди мислить територіально, а не глобально в глобальному світі. Це змушує нас повертатися до своєї історії, щоб не допускати помилок минулого, коли нас сварили ззовні. Крім російського впливу, у багатьох інших історичних періодах зовнішні чинники дуже серйозно впливали на двосторонні відносини і саму історію кожної з наших окремих країн. Тому наше завдання, як істориків, науковців, експертів, буде полягати в тому, щоб, з одного боку, формувати суспільну думку, а з іншого – політичну. Коли політики бачитимуть критично мисляче суспільство, вони не дозволять собі гратися й маніпулювати тими чи іншими історичними подіями, очікуючи на декілька додаткових відсотків голосів.

Любомир Хахула: Прошу Вас ще раз звернутися до інституційної складової українсько-польських відносин. Чи можна говорити, що від 1991 р. й до сьогодні збереглася певна інституційна тяглість і традиція у наукових, освітніх, культурних взаєминах?

Ігор Цепенда: Те, що я розповідав, на перший погляд має глобальний характер, але в багатьох випадках аналіз чинних міжнародних договорів українських університетів демонструє велику кількість польських партнерів. У нас нині релоковано Херсонський державний університет. Ми забезпечували колеґ і приміщеннями, і проживанням. Ректор цього університету нав'язав добрі контакти з польським Поморським університетом у Слупську. Уже класичним прикладом співпраці є Консорціум Варшавського і українських університетів. Унікальна формула, яка сьогодні дає змогу не тільки зустрічатися двічі на рік чи раз в рік, але насамперед формує платформу для стажування наших студентів, викладачів, відзначає їхні цікаві наукові доробки. Буквально в перший тиждень війни, за ініціативи директора Яна Маліцького, ректор Варшавського університету організував так звану кризову зустріч, на якій задекларував виділення українським науковцям в Польщі 80 ставок викладачів і 250 місць у гуртожитках. Це при тому, що фонд гуртожитків Варшавського університету невеликий, має близько 2900 місць. Це ще раз показало, наскільки інституційна співпраця є глибокою. Не говорячи про те, що багато університетів України стали гуманітарними хабами польської університетської гуманітарної допомоги. Допомога надходила від найбільшого технічного польського університету в Кракові. Зараз починається нова цікава тенденція – формуємо трикутник співпраці. Нещодавно Прикарпатський національний університет за підтримки Краківського науково-технічного університету став асоційованим членом Європейської асоціації космічних університетів. Фактично завершується відновлення Міжнародного наукового центру «Обсерваторія» на горі Піп Іван, підписано угоди з Варшавським університетом і Краківським науково-технічним університетом про її спільне використання. Наші студенти й викладачі зараз стажуються в університетах Європейського Союзу для посилення власної фаховості. Фахівці з обслуговування

метеобладнання стажувалися на географічному факультеті Варшавського університету. Це підтверджує одне: на кожному рівні університетські структури мають унікальні проекти, які тривають роками. За тисячу кілометрів від Івано-Франківська розташована Академія в Гожуві Велькопольському, з якою ми протягом 15 років проводимо орфографічний конкурс польської мови. До нього на початку приєдналося тільки п'ять університетів України, а нині – 22. Ця наукова дипломатія сьогодні вийшла на рівень глибокого суспільного сприйняття і має свої дуже позитивні наслідки.

Любомир Хахула: Назвіть найважливіші університетські чи академічні центри, які можна вважати лідерами полоністичних студій за критеріями традицій і результатів досліджень.

Ігор Цепенда: Щоб нікого не ображати, варто перерахувати всі університети, які входять у Консорціум Варшавського й українських університетів. Якщо йти від сходу на захід, то насамперед це Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, який, в принципі, був засновником Варшавського університету, багато професорів були фундаторами, ректорами Варшавського університету. Дуже динамічний Сумський державний університет. Традиційно університети західних областей України в польській тематиці є глибокі, але інші університети до певної міри відкривали Польщу. Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова реалізовував і реалізовує цікаві проекти. До речі, що стосується, наприклад, астрономії, то багато польських і словацьких дослідників закінчували аспірантури Одеського університету й є сьогодні провідними науковцями. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича традиційно міцний у цьому плані, працює. Цікавий дуже Острог. Саме Острозька академія стала осередком літніх шкіл, міжнародних досліджень. Зрозуміло, що є значно більші університети. Слід згадати про наших друзів із Волинського національного університету імені Лесі Українки, де на початку 1990-х рр. відбулося багато полоністичних конференцій. Зараз це продовжується у Львові, насамперед в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України як провідній міждисциплінарній академічній установі регіону. У багатьох проєктах ми співпрацюємо з Львівським національним університетом імені Івана Франка. Україна правобережна, і не тільки правобережна, дуже задіяна в цих проєктах. І це завдяки відкритості наших польських колег, та ж сама Літня школа Варшавського університету, стипендії для молодих науковців уряду РП, програма Кіркланда, магістерські програми подвійних дипломів Варшавського університету.

Це тільки один з аспектів, які дають змогу зрозуміти, наскільки українські університети протягом останніх 20 років перебувають у цьому полі, і дослідження проходять надзвичайно творчо. Я не говорю лише про гуманітарні науки, адже зараз ми реалізуємо проєкт з Ягеллонським університетом з виведення заліза й тяжких металів із промислових вод. На добрий рівень вийшли наші астрономи, біохіміки, хіміки, мовники, літератори. Я завжди з вдячністю говорю про професора Стефана Козака, завідувача кафедри українознавства Варшавського університету. Для наших філологів перші публікації у «Варшавських українознавчих зошитах» були такою фірткою в європейську науку. Це була подія, сенсація! Зараз це стало нормою, але ми з вдячністю їх підтримуємо. У певний період на кафедрі українознавства Варшавського університету студенти не мали коштів, щоб приїхати до нас на стажування. Ми в пам'ять того, що нас колись підтримали, створили їм усі умови протягом двох тижнів, де вони безкоштовно проживали, мали можливість також стажуватися. Велика наукова солідарність сьогодні дає нам змогу говорити про те, що ми вже далеко пішли.

Інший вимір співпраці – спільні дипломи. Дуже багато університетів України мають програми подвійних дипломів. Це ще один важливий крок, який, з одного боку, допомагає нашим студентам поглибити свої знання, побачити іншу систему освітніх координат, а з іншого – ввійти та зрозуміти інше суспільство. Хотілось би не тільки, щоб польські студенти з'являлися в медичних університетах України з причини дешевшого навчання, а якіснішого розширення

кола партнерства. На мою думку, Міжнародний центр зустрічі студентської молоді стане тією платформою, яка сприятиме кількісному і якісному розширенню співпраці. Це може йти на добрих декілька сотень у рік, які через певний період збільшаться до 1000 молодих людей – лідерів із позитивним сприйняттям України. У системі Європейського Союзу діють школи для підготовки європейської бюрократії – європейські коледжі в Брюгге і Натоліні. Там набирають близько 100 осіб на однорічні магістерські студії, викладання навіть проводять єврокомісари, приїжджають на окремі лекції. Але зміст її полягає в одному – усі вони повинні бути разом. Навіть, якщо ти проживаєш у Варшаві, то все одно ти живеш там, у кампусі, спілкуєшся, обмінюєшся думками. Потім ці молоді лідери повертаючись до своїх країн, зберігають довіру одне до одного, вирішують складні питання, не зволікаючи. У телефонній розмові можуть вирішити ту чи іншу проблему, знаючи один одного. Як у бадмінтоні – швидкість прийняття позитивних рішень.

Любомир Хахула: Спробуйте з перспективи 2023 р. запропонувати авторську періодизацію українсько-польських науково-освітніх і культурних взаємин у період від 1991 р. до 2022 р.

Ігор Цепенда: Я думаю, що однозначно треба відштовхнутися від нашого семінару «Важкі питання». Тому що до 1995 р. українські й польські дослідники приглядалися один до одного, вивчали праці, займалися тією чи іншою проблематикою, публікували паперові видання. 1995 р. розпочався новий, дуже важливий період, коли українці й поляки, особливо поляки, запрагнули поспілкуватися на тему складних історичних подій. У другий період наші історики були змушені систематизувати свої знання. Починаючи від археографії, закінчуючи польськими публікаціями.

Повторюю, що дуже багато було зроблено саме Львівською науковою школою, тому що, незважаючи навіть на політичні режими, вона залишалася провідною, вибудувала сильний інструментарій, глибоко знала історичний процес. Згадаймо Ярослава Дашкевича, Юрія Макара, Юрія Сливку, не кажучи про голову Українсько-польської історичної комісії, академіка Ярослава Ісаєвича, який охоплював надзвичайно важливий період українсько-польських відносин. Була вихована когорта молодих людей, які розвинули традиції Львівської школи. Відрадно, що наші випускники й почесні доктори (*doctor honoris causa*) Микола Литвин і Богдан Гудь є серед представників згаданої школи, яка має свою тяглисть. У семінарах «Україна – Польща: важкі питання» українську науку представляли Леонід Зашкільняк, Володимир Сергійчук. А від 1997 р. ці семінари вже пішли «не в одні ворота». Тобто це була розмова професійних людей, які знали тематику. Другий період став надзвичайно важливим для розуміння процесів в українсько-польських відносинах, він ввів нас у XXI століття.

Українсько-польські взаємини у XXI ст. важко ділити на періоди, якщо відштовхуватися лише від різноманітних політичних оцінок чи досліджень наших істориків. Не лише тільки в історичній науці, але й філологічній ми значно розвинулися, особливо в діалектології. Я бачу це навіть по публікаціях нашого університету, до яких із захопленням долучається директор Інститут української мови НАН України Павло Гриценко. Я завжди підкреслюю, що політологи й історики не є авторитетами в питаннях окреслення кордонів, найкраще це роблять діалектологи. Публікації щодо гуцульської діалектної лексики в сучасній українській мові розвиваються активно. Лише щодо мовного портрета села Тюдів на Гуцульщині опубліковано 2-томне величезне видання [2; 3]. Це багато про що говорить. І ми цікаві для наших польських колег. З одного боку, потрібно підтримувати, поглиблювати, шукати нові документи в тематиці трагічних подій українсько-польської історії, але автентичні документи. З іншого боку, є дослідники, які в періодизації українсько-польських відносин шукають спільні важливі сюжети. Згадаймо документальний фільм «Важке братерство», до якого долучився Богдан Гудь. Фільм про польсько-український союз 1920 р. започаткував підперіод, коли ми почали повертатися до проблематики, пов'язаної зі спільними сторінками історії [15]. Пожвавився пошук історичних подій, які нас зближують в українсько-польському діалозі, згадаймо працю Центру дослідження

українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України «За свободу: українсько-польський діалог та спроби порозуміння», яка засвідчує, що історики й політологи виходять на рівень філософії – пам'ятаючи про минуле, думаємо про майбутнє [5]. Переконали, що ми будемо надалі йти цим шляхом, але саме приклад істориків відкриває величезні можливості для різних галузей наук, тому що ми перші нав'язали прямі контакти з польськими університетами. Навіть консорціум Варшавського й українських університетів був прикладом все-таки гуманітарних контактів, а Студіум Східної Європи Варшавського університету займається історичною й політичною тематикою. Проте підписані угоди між українськими та польськими університетами дали змогу зробити розгалуження: долучилися представники природничих наук, математики, маємо відгалуження Школи Стефана Банаха, яке теж тут розвивається. Маємо унікальний журнал «Карпатські математичні публікації» [12]. Це завдяки історикам, тому що ми перші почали нав'язувати наукові контакти, які дали змогу керівникам багатьох установ (деякі були змушені, а інші зацікавлені) підписати ці угоди, які стали потім фундаментом співпраці. Навіть на прикладі нашого університету сьогодні не маємо жодного факультету, який би не мав контактів з польськими університетами, але першими були історики. Тому це добрий і цікавий приклад того, як можна вибудовувати саме такі взаємини.

Висновки. Отже, Україна і Польща пройшли успішний шлях взаємного зближення тривалістю в понад тридцять років. Від 1991 р. політичні, наукові, освітні, культурні еліти обох держав подолали низку викликів, породжених тягарем історії, спадщиною комуністичного минулого, негативними взаємостереотипами. Актуальний стан українсько-польських відносин, в умовах після російського повномасштабного вторгнення 2022 р., характеризується переважною солідарністю й водночас викликами в соціально-економічній сфері, царині історичної пам'яті. Інституційний підхід до гармонізації українсько-польських відносин має позитивні результати, зокрема в галузі науки й освіти. Вони виражені нормативною базою договорів між університетами й академічними осередками України та Польщі. Започатковані Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника та Студіум Східної Європи Варшавського університету успішні проекти українсько-польських зустрічей в Яремчі, Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України та Польщі в Микуличині, Міжнародного наукового центру «Обсерваторія» на горі Піп Іван продемонстрували свою стійкість, загальноєвропейський вимір і перспективу розширення.

Література:

1. Бовуа Д. Трикутник Правобережжя: царат, шляхта і народ. 1793–1914 рр. Київ : Кліо, 2023. 872 с.
2. Голянич М. Мовний портрет села Тюдів. Словник. У 2 т. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2022. Том II. Н – Я. 1262 с.
3. Голянич М. Мовний портрет села Тюдів. Словник. У 2 т. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2018. Том I. А – М. 1000 с.
4. Гудь Б. Українсько-польські конфлікти новітньої доби: етносоціальний аспект. Харків : Акта, 2011. 470 с.
5. За свободу: українсько-польський діалог та спроби порозуміння / відп. ред. М. Литвин. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2021. 638 с.
6. Польща та Україна у тридцятих – сорокових роках ХХ століття: Невідомі документи з архівів спеціальних служб / ред. кол.: Є. Беднарек, Й. Карбаж-Вілінська, В. Ковальчук, А. Когут, М. Крук, Р. Лескевич, М. Маєвський, З. Навроцький, В. Окіпнюк, Ю. Шаповал. Варшава – Київ, 2020. Т. 10: Наказ № 001353. Операція проскрипції НКВД 1939–1941. 490 с.
7. Польща та Україна у тридцятих – сорокових роках ХХ століття. Двадцять років спільному польсько-українському науковому проекту 1996–2016 / ред. Є. Беднарек, Ю. Шаповал. Лодзь – Варшава – Київ, 2017. 208 с.
8. Україна – Польща важкі питання. Варшава, 1999–2006. Т. 1–10.

9. Українсько-польські відносини. Новітня доба / відп. ред. М. Литвин. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2017. 732 с.
10. Хахула Л. «Різуні» чи побратими? Сучасні польські дискурси про Україну. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2016. 304 с.
11. Цепенда І. Українсько-польські відносини 40–50-х років ХХ століття: етнополітичний аналіз. Київ : ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2009. 385 с.
12. Carpathian Mathematical Publications. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/cmp/issue/view/338> (дата звернення: 30.07.2024).
13. Memory and Theory in Eastern Europe / ed. U. Blacker, A. Etkind & J. Fedor. New York: Palgrave Macmillan, 2013. 279 p.
14. Szczesniak B., Szota Z. Droga do nikad. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce. Warszawa: WMON, 1973. 588 s.
15. Trudne braterstwo: historia sojuszu polsko-ukraińskiego, 1998. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=s_dJJ3KC-DM&t=3072s (дата звернення: 11.08.2024).

References:

1. Bovua, D. (2023). Trykutnyk Pravoberezhzhia: tsarat, shliakhta i narod. 1793–1914 rr. [The Right Bank triangle: the tsar, the nobility and the people]. Kyiv : Klio, 872 p. [in Ukrainian].
2. Holianych, M. (2022.). Movnyi portret sela Tiudiv. Slovnyk. U 2 t. Ivano-Frankivsk [Linguistic portrait of the village of Tyudiv.] Lileia-NV. Volume II. N – Ia. 1262 p. [in Ukrainian]
3. Holianych, M.(2018). Movnyi portret sela Tiudiv. Slovnyk [Linguistic portrait of the village of Tyudiv.] Lileia-NV, 2018. Volume I. A – M. 1000 p. [in Ukrainian].
4. Hud, B. (2011). Ukrainsko-polski konflikty novitnoi doby: etnosotsialnyi aspekt [Ukrainian-Polish conflicts of the modern age]. Kharkiv : Akta. 470 p. [in Ukrainian].
5. Za svobodu: ukraïnsko-polskyi dialoh ta sproby porozuminnia vidp. red. M. Lytvyn. Lviv: Instytut ukraïnoznavstva im. I. Kryp'iakevycha NAN Ukrainy, 2021. 638 p.
6. Polshcha ta Ukrayina u trydtsyatykh – sorokovykh rokakh XX stolittya [Poland and Ukraine in the 1930s and 1940s]: Nevidomi dokumenty z arkhiviv spetsialnykh sluzhb / red. kol.: Ye. Bednarek, Y. Karbzh-Vilinska, V. Kovalchuk, A. Kohut, M. Kruk, R. Lyeskevych, M. Mayevskyy, Z. Navrotsky, V. Okipnyuk, Yu. Shapoval. Varshava – Kyiv, 2020. Volume 10: № 001353. Operatsiya proskryptsiyi NKVD 1939–1941. 490 p.
7. Polshcha ta Ukrayina u trydtsyatykh – sorokovykh rokakh KhKh stolittya. Dvadtsyat rokiv spilnomu polsko-ukrayinskomu naukovomu proektu 1996–2016 [Poland and Ukraine in the 1930s and 1940s. Twenty years of the joint Polish-Ukrainian scientific project 1996–2016]. Red. Ye. Bednarek, Yu. Shapoval. Lodz – Varshava – Kyiv, 2017. 208 p. Mayevskyy, Z. Navrotsky, V. Okipnyuk, Yu. Shapoval. Varshava – Kyiv, 2020. Volume 10: № 001353. Operatsiya proskryptsiyi NKVD 1939–1941. 490 p.
8. Ukrayina – Polshcha vazhki pytannya [Ukraine-Poland are difficult issues]. Varshava, 1999–2006. Volume 1–10.
9. Ukrayinsko-polski vidnosyny. Novitnya doba [Ukrainian-Polish relations. New age]. Vidp. red. M. Lytvyn. Instytut ukraïnoznavstva im. I. Krypyakevycha NAN Ukrayiny. Lviv, 2017. 732 p.
10. Khakhula L. (2016). “Rizuny” chypobratymy? Suchasni polski dyskursy pro Ukrayinu [“Rizuns” or brothers? Contemporary Polish discourses about Ukraine]. Lviv : Instytut ukraïnoznavstva im. I. Krypyakevycha NAN Ukrayiny, 304 p.
11. Tsependa, I. (2009). Ukrayinsko-polski vidnosyny 40–50-kh rokiv KhKh stolittya: etnopolitychnyy analiz [Ukrainian-Polish relations of the 40s and 50s of the 20th century: an ethnopolitical analysis.]. Kyiv : IPIEND im. I.F. Kurasa. 385 p.
12. Carpathian Mathematical Publications. Retrieved from <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/cmp/issue/view/338> (30.07.2024) [in English].
13. Memory and Theory in Eastern Europe / ed. U. Blacker, A. Etkind & J. Fedor. New York: Palgrave Macmillan, 2013. 279 p. [in English].
14. Szczesniak, B., & Szota, Z. (1973). Droga do nikad. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce. Warszawa: WMON, 588 p. [in English].

15. Trudne braterstwo: historia sojuszu polsko-ukraińskiego, 1998. *YouTube*. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=s_dJJ3KC-DM&t=3072s (11.08.2024) [in English].

Ihor Tsependa, Liubomyr Khakhula. Dialogue of Institutions – Dialogue of Societies: Ukrainian-Polish Scientific and Educational Cooperation after 1991

The article reconstructs the peculiarities of modern Ukrainian-Polish relations, in particular through the prism of scientific, cultural and educational activities of Ukrainian and Polish political, diplomatic, scientific, educational, cultural and artistic elites. The work of the Ukrainian diplomatic corps in the Republic of Poland in establishing the Ukrainian-Polish dialogue in the fields of socio-humanities, historical policy and cultural memory is updated. The author analyses the preconditions, course, and results of such unifying initiatives as the scientific seminars “Ukraine – Poland: Difficult Issues” (1997–2008), Ukrainian-Polish meetings in Yaremche (2007–2023), the documentary series “Poland and Ukraine in the Thirties and Forties of the Twentieth Century” etc. The basis of the scientific publication is a research interview with the Rector of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Doctor of Political Science, Professor Ihor Yevhenovych Tsependa, conducted on 31 October 2023 in Ivano-Frankivsk within the framework of the “Research in Ukraine” Scholarship Programme of the Juliusz Meroszewski Centre for Dialogue. The experience of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University in implementing intergovernmental partnership projects aimed at building professional human resources in the public and civil sectors and the diplomatic service is particularly valuable for strategic management in education and science. It is also important to create a tolerant environment in the interethnic sphere, Ukrainian and Polish public spaces. Among the significant means of this activity are the organization of the International Centre for Meetings of Students of Ukraine and Poland and the International Scientific Centre “Observatory” on Mount Pip Ivan together with the University of Warsaw.

Key words: *Ukraine, Poland, diplomacy, politics, science, education, culture, interethnic communication, information space, historical policy.*

Відомості про авторів:

Ігор Цепенда – доктор політичних наук, професор, ректор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.
Любомир Хахула – кандидат історичних наук, старший дослідник, доцент кафедри міжнародної інформації, Національний університет «Львівська політехніка».